

Nr 268

Av herr Ohlin m. fl., *angående utredning av frågan om möjligheten till domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen.*

Vid 1954 års riksdag hade i anledning av väckta motioner sammansatt första lag- och konstitutionsutskott att taga ställning till frågan om generella regler rörande möjligheten till domstolsprövning av administrativa avgöranden. Utskottet avvisade det i motionerna upptagna förslaget om en utredning av detta spörsmål, enär — såvitt då kunde bedömas — en utredning icke vore påkallad. Riksdagen biföll utskottets hemställan i ärendet. Utskottet uttalade emellertid även, att de frågeställningar som rests i ärendet möjligen komme att belysas av vissa pågående utredningar. I första hand erinrade utskottet därvid om besvärssakkunniga.

Då denna kommitté nu avgivit ett principbetänkande om administrativt rättsskydd finns anledning att ånyo återkomma till de problem, som 1954 behandlades av det sammansatta utskottet. De sakkunnigas betänkande har varit föremål för remissbehandling, varvid ytterligare synpunkter framkommit. I detta sammanhang äro de yttranden som avgivits av regeringsrättens ledamöter av särskilt intresse. Vidare kan nämnas, att diskussionen kring dessa frågor tillförts nytt stoff genom den debatt som i augusti 1955 anordnades av Nordiska administrativa förbundet vid dess möte i Stockholm rörande frågan om kontroll av förvaltningsavgöranden genom domstolar.

Den av besvärssakkunniga skisserade ordningen innebär i huvudsak blott vissa justeringar i det gällande systemet. Viktigast är att regeringsrättens kompetens avses skola vidgas, så att i besvärsmål, som nu avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet, regeringsrätten skall äga pröva däri förekommande rättsfrågor under vissa omständigheter. I övrigt är de sakkunnigas förslag framför allt inriktat på en förbättring av själva besvärsförfarandet.

I några regeringsrådsyttranden över betänkandet fästes uppmärksamheten på den nuvarande otidsenliga gränsdragningen mellan de allmänna domstolarna och förvaltningen som blivit ett resultat av rättsutvecklingen i vårt land. Läget karakteriseras så, att arbetsfördelningen mellan dessa båda grenar av offentlig verksamhet, d. v. s. statsväsende och förvaltning, vilka i vårt land i huvudsak hållits åtskilda, i vart fall icke kan sägas vara gjord efter den principen att den enskilde bör garanteras ett domstolsmässigt förfarande, där tvisternas art och betydelse gör detta motiverat. Tankegången i dessa yttranden går ut på att, då nu en nyordning överväges, man bör gå *Bihang till riksdagens protokoll 1956. 4 saml. Nr 268—276*

radikalt till väga och rasera den gamla numera omotiverade gränslinjen mellan de allmänna domstolarnas uppgifter och förvaltningen. Närmast förordas en omfördelning, så att man dels i vissa mera betydelsefulla fall får tillfälle till en domstolsmässig överprövning av förvaltningsakter, dels har rent administrativt besvär förfarande för övriga ärenden av mera löpande beskaffenhet.

Under Nordiska administrativa förbundets diskussion framkom också olika vägar till frågans lösning. Från danskt och norskt håll rapporterades pågående strävanden att söka rationalisera den i dessa länder gällande ordningen, enligt vilken de allmänna domstolarna har en generell överprövningsrätt i förhållande till förvaltningsavgöranden. Framför allt tänkte man sig ett förenklat domstolsförfarande i vissa lägen. Även andra synpunkter framfördes under diskussionen.

Ytterligare alternativ äro tänkbara. Då möjligheten till generell överprövning domstolsvägen av varje administrativt avgörande i högsta eller lägsta instans har rests som ett allvarligt krav har i Sverige i allmänhet tanken att denna möjlighet till överprövning skulle läggas på de allmänna domstolarna utan vidare avvisats. I stället har det föresvävat förslagsställarna att för detta ändamål särskilda domstolar skulle stå till förfogande. Vidare ha framförts uppslag, som inneburit kombinationer av systemen med administrativt besvär förfarande och med domstolsmässig prövningsmöjlighet.

Det anförda torde vara tillräckligt för att visa, huru diskussionen rörande dessa problem förts vidare, sedan riksdagen för två år sedan senast behandlade dessa frågor. Den uppfattningen torde alltmera göra sig gällande, att anledning nu finnes att till verkligt övervägande taga upp hela frågan om huru domstolsmässig behandling av rättsfrågor i förvaltningen i sista hand skall kunna säkerställas. Förslagen till lösningar äro många. Endast en noggrann prövning av olika möjligheter genom en särskild utredning kan ge något säkert underlag för ett slutligt ställningstagande till frågan.

Frågan torde nu — sedan besvärssakkunniga avgivit sitt principbetänkande — befinna sig i ett sådant läge att en allmän omprövning av frågans fortsatta handläggning bör ske. De nämnda sakkunniga ha icke haft att pröva annat än vad som kan tänkas göras inom ramen för det nuvarande besvärsinstitutet. Den allmänna förutsättningslösa utredningen kring problemen om domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen återstår ännu att företaga.

Till grund för det här förda resonemanget har legat den uppfattningen, att Sverige icke i längden kan upprätthålla ett system som har sin grund i helt andra förvaltningsförhållanden än det moderna regleringssamhället erbjuder, där administrativa myndigheters åtgärder av allehanda slag snart sagt dagligen träffa den enskilde. Medborgaren i det moderna samhället har ett krav att i varje situation få rättsenligheten av de åtgärder, som riktas mot honom, bedömda av opartiska domstolsorgan. Mot förverkligandet av

denna princip, som genomsyrat hela västerlandet, kan Sverige icke i det långa loppet rida spärr.

Med åberopande av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte anhålla om en generell och förutsättningslös utredning av frågan om möjligheten till domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen.

Stockholm den 26 januari 1956

Bertil Ohlin

Wald. Svensson

O. Malmborg,

Skövde

Bertil von Friesen

Manne Ståhl

Filip Kristensson

i Osby

Per A. Johnsson

Sven Gustafson

Henning Gustafsson

i Kastanjegården

i Göteborg

i Skellefteå
